O. J. H. D. E. P. E.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

DE

BALNEORUM ARTIFICIALIUM EX SCORIIS METALLICIS USU MEDICO,

Germ.

Schlacken-Bädern/

QUAM

DEO BENEDICENTE,

Gratioſæ Facultatis Medicæ Conſenſu,

PRAESIDE

DN. FRIDERICO HOFFMANNO,

COLLEGII MEDICI DECANO ET SENIORE,

PRO LICENTIA,

IN AUDITORIO MAJORI

horis ante & poſt meridiem ſuetis,

Eruditorum Examini exponit

ad Diem IX. April MDCCXXII.

AUTOR RESPONDENS

JOANNES CAROLUS Schröter/

Freyberga Hermundurus,

Medicinæ Practicus & Phyſicus Sneebergenſis.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Typis JOAN. FRIDERICI KROTTENDORFFII, Acad. Typ.

47315/P

VIRIS

*NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS, DOCTISSI-
MIS, ATQVE EXPERIENTISSIMIS,*

DNO. JOANNI ZACHARIAE
Platner/

PHILOSOPH. ET MEDICINAE DOCTORI,
INQVE ILLVSTRI LIPSIENSIVM ACADEMIA ANA-
TOM. ET CHIRVRG. P. P. EXTRAORD.
LONGE CELEBERRIMO,

NEC NON

DNO. IMMANVELI HENRICO
Harmann/

MEDICINAE LICENTIATO,
ET PRACTICO SNEEBERGENSI FAMA ET VIR-
TVTE PRAECLARO, IBIDEMQVE PRAETO-
RI PRIMARIO MERITISSIMO,

VT ET

VT ET

DNO. BENIAMINO Gottlieb Warmann/

MEDICINAE LICENTIATO,

ET PRACTICO CHEMNICENSI FELICISSIMO,

DOMINIS PATRONIS ATQVE FAVTORIBVS SVIS OMNI HONORIS CVLTV DEVENERANDIS,

D. D. D.

AVTOR RESPONDENS.

PROOEMIUM.

Conſcribenti mihi Diſſertationem hancce Inauguralem, non deerant materiae ſpeciminis loco explicandae, quas partim Materia ſuppeditabat Medica, partim ſuggerebat Clinica Praxis. Cum vero quam plurima ad nauſeam usque expoſita invenirem Themata, ne crambem bis coctam apponere viderer, conſultius eſſe putabam tale exponere argumentum, quod ſeſe probaret pariter novitati praeſentis ſeculi, atque in Praxis Medicae non exiguum tranſiret uſum. Hinc operae pretium facturus ego mihi videbar, ſi de BALNEORUM ARTIFICIALIUM EX SCORIIS METALLICIS PARATORUM USU MEDICO hac occaſione quaedam dicerem, quaeque hactenus circa eorundem applicationem innotuerunt mihi obſervationes, ulteriori Doctiorum diſquiſitioni ſubjicerem. Ex alto Numen Divinum gratioſo ſuo auxilio adſit & benedicat conatibus hiſce meris, qui in nominis ſui gloriam, miſerorumque aegrotantium tendunt commodum atque ſolatium.

§. I.

BAlneorum, qui ab aliquot retro ſeculis exoleverat propemodum in Medicina, uſus, priſtinæ noſtro ævo ita reſtitutus videtur auctoritati, ut haud immerito addubitem, an detur ullum remedium, quod ad debellandos chronicos & maximè rebelles affectus, prædicetur his ipſis validius. Teſtimonio mihi ſint evidentiſſimo ingentes ægrotantium cohortes, quæ ablegantur quotannis recuperandæ valetudinis cauſa ad fontes illos ſalubres Carolinos, Tœplicenſes, Wisbadenſes, Freywaldenſes, Wolckenſteinenſes, alioſque innumeros, quos omnes recenſere, eorundemque virtutes enarrare, jam non permittit propoſiti mei ratio.

§. II.

Tantum enim abeſt, ut de Thermis ſeu aquis illis ſalubribus, quæ ex abditis ſcaturiunt terræ cavernis, quæque poſthinc ſub balnei adhibentur forma, in præſentiarum agam; ut potius ſermo mihi erit de balneis artificialibus ex ſcoriis metallicis paratis, utpote quæ non contemnendum in arte Medica edunt effectum, cumque ubivis facile ſint obviam, & parvo inſuper parentur impendio, ſeſe imprimis noſtro, quo ab ære laboratur, commendant ſeculo.

§. III.

Supervacaneum autem eſſe exiſtimo, in recenſione generum balneorum commorari, cum *Excell. Dn. Præſes in Diſſertat. de excellenti balneorum ex aqua dulci uſu in affectibus internis*, fuſius de his egerit, veterumque circa hæc adjunxerit diviſiones. Sufficit ergo innuiſſe breviſſimis, illud me hic loci intelligere genus, quod

Celſo

Celſo Lib. II. cap. XVII. ſtricto ſenſu ſumtum, dicebatur balneum.

§. IV.

E contrario neceſſarium eſſe duco, balneorum iſtorum, ut palam fiat, quid per illa intellectum velimus, aliqualem addere deſcriptionem. Sunt itaque nobis hæc balnea, quæ poſt fuſionem metallorum vel mineralium, ex diverſis eorundem ſcoriis adhuc candentibus, aut ad minimum de novo concalefactis, deinceps vero in aquam tepidam immerſis, in vaſe operculo probe munito, parantur, & in variis affectibus tàm internis, quàm externis, æque ac aliæ aquæ minerales, cum iisdem particulis gaudeant conſtitutivis, ſub balnei, inſeſſus, & fotus, adhibentur forma.

§. V.

Hac ipſa occaſione monemus, neutiquam à nobis expectandam eſſe omnium & ſingularum ſcoriarum metallicarum, multo minus, quæ ex his uſibus Medicis applicari poſſent, balneorum analyſin; ſed in animo eſſe notiſſimas ſaltem examini ſubmittere, quæque nobis de his cognita ſunt atque perſpecta, notare. In ſequentibus proinde indagabimus quatuor potiſſimum ſcoriarum ſpecies, martiales ſcilicet, nec non venereas, ut & antimoniales, & tandem illas à Cobalti fuſione reſiduas, quas omnes ad ejusmodi balnea efficaciſſimas eſſe docuit experientia, certiſſima rerum magiſtra.

§. VI.

Antequam vero tractationem aggrediamur ipſam, non abs re erit de generali balneorum operatione prælibaſſe quædam; quibus poſitis, de ſpeciali eorundem concludere facile erit effectu. Noſtra itaque eſt ſententia,

tentia, in genere balnea duplicem exerere in corpus noſtrum efficaciam, per relaxationem ſcilicet & ſtricturam fibrarum. Ad has claſſes ſatis commode referuntur reliqui actus, qui perpetrantur his ipſis; per priorem nempe viſcerum ſequitur vitalium apertio, quæque in illis formantur ſtaſes, motu ſanguinis & reliquorum humorum liberiori reddito, deplentur; cum vice verſa per poſteriorem concilietur naturale partibus robur, & redundet in corpus, duobus hiſce motibus, relaxatorio nimirum & conſtrictorio, invicem rite ſeſe habentibus, illud commodum, ut ſecretiones & excretiones promptè ſuccedant, ac omnia ſanitati & vitæ noſtræ imminentia hoc modo arceantur mala.

§. VII.

Ex his patet, haud indiſcriminatim applicanda eſſe hæc balnea omnibus ſubjectis, omnibusque morbis, ſed cautè procedendum in horum commendatione, ne loco commodi damnum redundet in ægros, Medicus vero laudis loco reportet vituperationem & ignominiam. Quibus quadrent affectibus, ex ulteriori palam fiet, ad quam nos jam accingimus, inveſtigatione.

§. VIII.

Martialium autem ſupra primo loco mentionem fecimus ſcoriarum, easque ad balnea utiles eſſe noſtra diximus. Prodeat igitur in ſcenam ferrum ipſum, metallum fortiſſimo igne ex variis hujus generis mineris & lapidibus ſubtilioribus vitreſcentibus Eiſen-Stein und Flöſſe / conflatum, ratione principiorum conſtitutivorum è terra multa, Sale pauciori & ſulphure ortum ſuum ducens. Fuſis verò ejusmodi mineris & lapidibus intenſiſſimo igne, qui immediato illo contactu

tactu flammæ ardentiſſimæ per folles in furnis valde capacibus, & magnam molem carbonum continentibus Hoh Oeffen/ concitatur, ferrum demum fuſum & adhuc crudum roh Eiſen/ ſub carbonibus liquatur de novo, & ad debitam deducitur ductilitatem & puritatem, ſub qua operatione, das Friſchen dicta, craſſior exuritur ſulphurea portio, & ſubtilior inflammabilis ſubſtantia ex carbonibus immiſcetur, rudiori terra vitreſcente ſimul in ſcorias abeunte.

§. IX.

Has ipſas ſcorias de terreo-ſalina & ſulphurea martis ſubſtantia participare multum, quis non videt? quisque accuratius rem animo perpendens, balnea exinde parata vices thermarum, iisdem, principiis conſtitutivis, gaudentium ſupplere poſſe neget? Aſſignamus igitur balneis hiſce noſtris æque ac aliis aquis ſalubribus & medicamentis martialibus virtutem mere adſtrictivam, per accidens vero aperitivam, cum exploſa ſit ſententia illa de acidi à martialibus abſorbtione & hinc facta apertione, contra è ſolidioribus fundamentis mechanicis ad oculum demonſtrari poſſit, per ſtricturam in partibus ſolidis à martialibus factam, vias reddi anguſtiores, hocque modo ſanguinem & reliquos humores cogi ad vaſa capillaria, in his vero, dum cuneus quaſi cuneum trudit, fieri rupturam & apertionem.

§. X.

Ex allegatis rationibus negotio præcipue hæmorrhagico dicanda eſſe hæc balnea cenſemus, inque hæmorrhagiis tàm provocandis, quàm ſiſtendis, horum uſum ſuademus. Hinc præmiſſis præmittendis multum

præſtabunt in hæmorrhagia narium ſuppreſſa & fluxu menſium imminuto, ſi totum iis immittitur corpus; contra in evacuationibus hiſce ſinceri ſanguinis nimiis, nec non hæmoptyſi, vomitu & mictu cruento, nimio hæmorrhoidum fluxu, ut & lochiorum ſuppresſione, ſi pediluviorum adhibentur inſtar. Et ſpondemus ſane nobis præſentiorem, aut ad minimum tutiorem de his effectum, quam ſi per fortiora & æſtum in ſanguinem introducentia ſuppreſſas ejusmodi hæmorrhagias revocare, excedentes contra adſtringentibus internis cohibere vellemus medicamentis.

§. XI.

Duo ſeſe mihi in praxi obtulerunt caſus motuum hæmorrhagicorum valde anomalorum & rebellium, ex quorum enarratione eluceſcet, quid valeant hæc balnea ad excretiones illas ſuppreſſas revocandas, & excedentes contra moderandas. Nimirum mulier XXXVI. circiter annorum, temperamenti melancholico-phlegmatici, vidua, conqueritur de laſſitudine artuum, hemicrania, anguſtia præcordiorum, reſpiratione difficili, palpitatione cordis, nauſea & conatu vomendi, pathematibus hyſtericis, doloribus lumborum, nec non ſuffocationibus cardialgicis, nunc jam per biennium indies increbeſcentibus. Sciſcitanti mihi confitetur, ſe per triennium fere laborare fluxu menſium imminuto, per quinque vero menſes hunc penitus cesſaſſe. Præmiſſis ſub variis formulis digeſtivis, aperientibus, laxantibus, balſamicis & tonicis, atque his per tres menſes continuatis, non multum vero efficientibus, venæ ſectionem in pede jubeo: hac quoque nihil proficiente, poſt menſem ſuadeo balnea ex ſcoriis

riis

riis martialibus parata, quibus per octo circiter dies adhibitis, redibant menſes ſatis largiter cum euphoria ægrotantis, bene ſeſe nunc omnibus habentibus.

§. XII.

Eodem fere tempore metallicus quidam, vir XXXVIII. annorum, temperamenti cholerico-ſanguinei, qui ex violenta pectoris ante tres annos facta percuſſione per intervalla affligebatur hæmoptyſi, meum petit conſilium. Porrigo huic in paroxyſmo pulveres temperantes, interpoſitis lenioribus ſubadſtringentibus, poſt quorum uſum in XIV. dies ceſſabat hæmoptyſis; his præterlapſis recrudeſcebat malum majori cum impetu & periculo ægri. Hinc meum de novo efflagitabat auxilium, ſecundum quod poſt horum pulverum uſum utebatur tempore veſpertino per aliquot ſeptimanas pediluviis, ex ſcoriis martialibus paratis, quæ affluxum ſanguinis ita cohibuerunt, ut nunc ſub horum per intervalla uſu, ex voto ſuis incumbat laboribus metallicis.

§. XIII.

Sic explicato balneorum ex ſcoriis martialibus paratorum uſu, ordo nos ducit ad ſcoriarum venerearum, i. e. à cupri fuſione reſiduarum, examen: ubi pariter in hujus metalli proprietates inquirere, ut & modum fuſionis tradere erit neceſſum, ut principiis elementaribus erutis, balneorum noſtrorum confirmetur ſalubritas.

§. XIV.

Docet autem minerarum cupri docimaſia, quod iſtæ in vaſe ſine additione ſpecialium ſalium, & ſine immediato carbonum concurſu ita colliquari haud

 poſſint,

poſſint, ut cuprum purum inde emergat; ſed ſaxea tantum pars ſub ſcoriæ vitreæ forma, purior vero metallico-mineralis ſub reguli nigri ſecedit conſiſtentia. Melius hoc ſuccedit negotium, ſi mineræ hujusmodi ſufficienter uſtæ, & additione ſcoriæ cujusdam fuſilis adjutæ, immediate cum carbonibus ſtrato ſuper ſtratum facto, immittuntur furno, ſubminiſtrato hinc igne atque ſuſcitato in ſummum, quantum poteſt, ardorem follium flatu. Neutiquam vero hâc prima fuſione ad metallicam ſuam deductum eſt cuprum puritatem, ſed eam demum in altera ſpecie furni atque foci, Gar-Offen und Gar-Herd/ nanciſcitur, dum hoc tempore absque ſcoriis, quæ hactenus ipſi incumbebant, funditur, & ſulphuris adhuc tenaciſſime adhærentis hoc modo ſequitur deflagratio, hinc emergente ê multo ſale vitriolico & terra, nec non ſulphure concreto metallo.

§. XV.

A prima hac minerarum cupri fuſione reſiduas jam in noſtrum uſum trahimus ſcorias, ſulphure, uti ex antea dictis liquet, multo & ſale vitriolico prægnantes. Exerunt autem inde parata balnea roborando tonum in partibus fibroſis, præcipuam ſuam efficaciam, ut & leni ſeptica pollent virtute. Commendamus itaque illa cum cautela in morbis cutaneis, â corruptione humorum ſeroſo-lymphaticorum originem ducentibus, quales ſunt: ſcabies, ſerpigo, herpes & achores &c. ſi affectibus illis laborantes ſeſe committunt hiſce balneis, vel eadem cum linteis tepide applicant; qui poſterior quoque modus, in ſubſidium

ſem-

ſemper vocatis internis, in gutta roſacea & varis non eſt rejiciendus.

§. XVI.

Non poſſumus non hic mentionem facere admodum refractarii cujusdam affectus, herpetis ſcilicet maligni, per uſum hujusmodi balnei curati. Miles ſcilicet quinquagenarius, temperamenti cholerico-melancholici, oſtendit corpus repletum multis minutisſimis limpido humore refertis puſtulis, quæ pruritu & ardore excruciabant eundem; erumpentes ulcuſcula formabant ſuperficialia manantia, hæc vero exſiccata ſquamulas relinquebant decidentes. Hunc morbum, quem ipſe nominabat ſcorbutum, herpetem exedentem eſſe, ex ulceribus in latum & profundum ſerpentibus, infra cutem tamen non procedentibus, colorem vero è rubro nigreſcentem exhibentibus, conjiciebam. Hinc ad vitium ſeri & lymphæ corrigendum ægrotanti exhibebam ſuccinata, tincturas alcalinas, pulveres abſorbentes, decocta lignorum, injuncto ſimul leni ſudore, nec omittebam laxationes mercuriales; quæ medicamenta per tres menſes continuata, hunc quidem exoptatum edebant effectum, ut ulteriorem proventum impedirent puſtularum, prioribus tamen ſemper in priſtino permanentibus ſtatu. Auctor hinc eram ægro, ut ex his venereis balnea ſibi parari curaret ſcoriis, & uſum ſimul continuaret decoctorum; hoc cum ageret, ſentiebat in fundo ulcuſculorum exquiſitum ardorem, quem tamen nihil curabat, cum videret, tranſitorium hunc eſſe, ſenſimque ulcera conſolidari.

 §.XVII.

§. XVII.

Nec dubitamus, has ſcorias interdum quadrare uſibus chirurgicis, ubi ſcilicet leni quadam opus eſt ſepſi. Hinc in carne luxuriante experti ſumus harum efficaciam, ſi ex illis lixivium paravimus quoddam, & tepide applicavimus illud, non neglecta tamen aliis balſamicis æquali totius ſuperficiei mundificatione. Et nondum excidit memoria, ejusmodi lixivium tepide adhibitum, ob lenem ſuam tonicam & repellentem vim, inſignem præſtitiſſe mulieri cuidam uſum, varicibus à cauſa activa, congeſtione ſcilicet ſanguinis, cum magno dolore & ardore inflammatorio laboranti.

§. XVIII.

Prudenti, neutiquam vero temerariæ, in ejusmodi caſibus experientiæ ulteriori relinquentes haſce ſcorias, ut promiſſis ſtemus noſtris, properamus ad antimonialium minerarum fuſionem, earumque recrementa ad noſtros applicamus uſus.

§. XIX.

Quemadmodum vero hactenus recenſitæ immediate igni committebantur mineræ, eoque fortiſſimo ex illis eliciebantur ferrum & cuprum, metalla duriſſima; ita inſtituitur antimonialium, propter ſulphuream & ſumme volatilem ſubſtantiam, in vaſis clauſis fuſio, quando nimirum in fruſta mediocria franguntur mineræ, injiciunturque ollis, ſuperius luto & operculo munitis, in fundo autem foramina aliquot habentibus, quibus aliæ in terram deſoſſæ ſupponuntur ollæ, in quas per ignem ſuperiorem tantum ollam ambientem

bientem & obruentem, colliqueſcens facile per foramina defluit antimonium, reliquiis mineræ lapideis in ſuperiore olla remanentibus.

§. XX.

Hæ autem reliquiæ lapideæ, ſcoriæ nobis vocatæ, per hanc non penitus orbatæ ſunt fuſionem particulis ſulphureis; ut taceamus, non opus eſſe in hac operatione calcinatorio quodam, ſed ſuccedere illi ſatis commode lentiſſimo ignis gradu, & per conſequens ſulphuream antimonii portionem haud diſſipari hac ipſa in auras potuiſſe, cum vaſa inſuper luto & operculo fuerint munita: ut potius affirmemus, ſulphur illud liquatum firmiter ſatis adhærere ſubſtantiæ iſti lapideæ, & hanc propter ſulphuris hujus antimonialis nexum, magnam per balnea in corpus noſtrum exerere poſſe efficaciam.

§. XXI.

Extruſa enim è ſchola medicorum illa de antimonio veneno veterum ſententia, indefeſſus recentiorum labor tam egregia ex hoc metallo protulit medicamenta, ut nullus fere detur morbus, qui non requirat, aut ad minimum admittat antimoniata. Sique à leniſſimo horum facimus initium, antimonio nempe ſic dicto diaphoretico ſimplici & martiali, quem quæſo illud primum nobis non ſuppeditat uſum in omnis generis febribus, tam benignis, quam malignis, tam intermittentibus, quam continuis & continentibus, ut tutiſſimum remedium diapnoicum? cum alterum ſeſe pariter in variis commendet morbis, à viſcerum depravato originem habentibus tono.

Et

Et quibus herculeis morbis non medentur tinctura antimonii acris & tartariſata, croci & ſulphur, nec non cinnabaris ejusdem antimonii, ob vires ſuas emeticas, catharticas, diaphoreticas, diureticas, anodynas & tonicas? Hoſpitem ſane in chymia & medicina pronunciarem illum, qui antimoniata cane & angue pejus, ſecundum hanc veterum ſuperius allegatam ſententiam, fugienda eſſe diceret.

§. XXII.

Hæc jam ad noſtros applicamus uſus, & concludimus, ſcorias minerarum antimonialium per fuſionem nihil de ſuo amittere ſulphure, æque ac aliorum ex antimonio chymice per calcinationem exquiſitiſſimam præparatorum potius exaltatur, quam deſtruitur virtus. Antiſpaſticam proinde ex his paratis tribuimus balneis efficaciam, dum ſcilicet ſulphur illud antimonii, per aquam diſperſum, fibrarum emollit ſtricturam, quæ, cum fuerit nimia, conſtituit ſpaſmum, & tandem maximum efficit toni gradum, nimirum convulſiones. Ex hoc fundamento ſeſe probarunt maxime in contracturis, ariduris & convulſionibus, de quibus poſterioribus notatu dignum allegare poſſumus exemplum.

§. XXIII.

Metallicus quidam XXII. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, tempore hyberno cauponam ingreſſus, rixas excitabat inebriatus; hora duodecima nocturna domum reverſus, magnam ingerebat quantitatem placentæ pinguioris; hora ſecunda matutina afflictabatur diarrhœa, ſub qua immodeſte corpus

expone-

exponebat frigori; in lectum demerſus paulo poſt doloribus corripiebatur colicis atrociſſimis, in convulſiones demum abeuntibus. Meum petenti conſilium propino ſal Ebshamenſe, poſt, interpoſitis antiſpaſmodicis, carminativa temperatiora; his per tres circiter dies continuatis, per intervalla tamen redeuntibus convulſionibus, parari curo ex his ſcoriis balneum, ſub cujus uſu priſtinæ reſtituebatur ſanitati æger intra biduum.

§. XXIV.

Non minorem merentur laudem in antea dictis affectibus, contracturis ſcilicet & ariduris membrorum. Cum enim mobilitas pariter ac nutritio partium dependeat unice a fibrarum motricium juſto tono, ut ſuccus nutritius interſtitia muſculorum intrare, per hos moveri, inque his apponi poſſit: facile erit colligere, per earundem ſtricturam nimiam impediri hujus aditum, & per conſequens motum ſimul aboleri & nutritionem. Uterque vero hic actus ſatis commode reſtituitur per balneorum noſtrorum emollientem virtutem, quod luculenter ſequens demonſtrat hiſtoria.

§. XXV.

Adoleſcens XIII. annorum, temperamenti phlegmatico-ſanguinei, ex retropulſione ſcabiei intempeſtiva incidit in ſucceſſivam corporis contabeſcentiam, ita tamen, ut brachii dextri non ſolum voluntarius ægre ſuccederet motus, ſed etiam ponderi non magno impares eſſent vires geſtando. Quid quod per intervalla quædam linguæ ſequebatur paralyſis, ut non niſi

illa balbutiente verba poſſet facere. Parentibus meum expoſcentibus conſilium, in ſubſidium adhibitis medicamentis ſanguinem mundificantibus internis, ſuaſor eram, ut filium immitterent in balneum ex hujus generis paratum ſcoriis. His in tertiam ſeptimanam in uſum vocatis, ſentiebat æger per univerſum corpus pruritum aliqualem intercutaneum, quem ſequebatur ſat magna copia puſtularum in corruptelam ulceroſo-ſanioſam transeuntium. Inſiſtebam proinde prioribus internis, balneum vero ſub forma fomenti brachio admovebam dextro, nec omittebam congruas laxationes & nervina, quibus omnibus intra duorum menſium ſpatium eo res perducebatur, ut evaneſceret non ſolum ſcabies, ſed etiam in magnum parentum gaudium brachium ad nutum moveret filius, & linguæ ceſſaret hæſitantia.

§. XXVI.

Exoptatum pariter in affectibus arthriticis extra paroxyſmum ab his nobis promittentes effectum, quem uſus palam faciet ulterior, mittimus hæc balnea antimonialia, & nos ad ultimam ſcoriarum convertimus claſſem, quas ex cobalti fuſione reſiduas eſſe diximus, paucis uſum medicum ſic dictorum Glaß-Bäder indagaturi.

§. XXVII.

Refertur autem cobaltum ad ſtanni mineras, effoditurque in ſat magna copia ex illis tractus montani im (Ertzgebürge) fodinis. De cæteris gaudet principio ſalino-ſulphureo-arſenicali, nec immerito adnumeratur venenis, quippe per ſe calcinatum valde activum illud præbet venenum, ſcilicet arſenicum.

§. XXVIII.

§. XXVIII.

Procul dubio res grata atque accepta hoc meum erit aſſertum impugnantibus balneorum noſtrorum uſum, putantes, nos minus fida atque tuta ſuadere remedia, hincque propriis armis & telis infringi poſſe has noſtras theſes ac deſtrui. Confidimus vero fore, ut in noſtram transeant ſententiam, ſi reputaverint ſecum, quas in ſmalti (Blaue-Farbe) præparatione mutationes ſubeat cobaltum.

§. XXIX.

Traduntur enim cobalti mineræ vaſis valde capacibus, & intenſiſſimo ignis gradu calcinantur ita, ut omnis arſenicalis in auras abeat ſubſtantia, ſub qua operatione in peculiari quodam officinæ excoctoriæ appoſito ædificio den Gifft-fang dicto, colligitur inſtar florum adhærens parietibus arſenicum. Porro hoc modo purificatæ mineræ novis committuntur vaſibus, & mediante pulvere ſilicum atque cineribus clavellatis per ignem fuſorium rediguntur in vitrum coloris elegantioris cœrulei, ſmaltum vocatum, quod ſecedentibus inter fuſionem vitreſcentibus impuritatibus, variis operationibus ad ſuam demum deducitur bonitatem.

§. XXX.

Ex hac anatomia cobalti chymica innoteſcit, nihil plane arſenicalis ineſſe ſcoriis hiſce vitreis, ſed illas potiſſimum e terrea hujus mineræ ſubſtantia, ſilicibus & ſale alcali eſſe conflatas, nullamque afferre poſſe noxam, ſi parentur ex his ipſis balnea. Neque nos fruſtrata eſt ſpes, qua tenebamur circa horum uſum,

cum deſtinaverimus illa morbis ex humorum nimia ſpiſſitudine & corruptione oriundis, ulceribus malignis inſuper corpus depaſcentibus. In lepra enim & lue venerea poſt uſum internorum abſtergente ob ſalis latitantis ſua efficacia plus præſtiterunt,ac alia balnea, cujus rei exemplum ſequens ſiſtit caſus.

§. XXXI.

Mulier XXXVI. annorum, temperamenti melancholico-cholerici, ante tres & quod excurrit annos, incidit in febrem quartanam intermittentem, quam illicitis artificiis ſuppreſſam ſequebatur totalis menſium obſtructio. Poſt unius anni decurſum incendio hujus conſumitur domus, nec non curta ſupellex, & miſera in deplorandam conjicitur calamitatem. Hinc cum non haberet, quibus tegeret corpus, veſtes, & compitatim quæreret victum, ſcabie afficiebatur ferina, quæ tandem in lepram tranſibat cum capillorum defluvio. Miſeria mulieris commotus ego, ſtudebam primo humorum correctioni, & hunc in finem uſum decoctorum atque eſſentiarum ex lignis & herbis ſic dictis antiſcorbuticis ſuadebam, interpoſitis laxantibus mercurialibus, continuatum. Fieri autem aliter non poterat, quam ut poſt tertium demum menſem hæc medicamenta evidentem exererent effectum, cum ſumma humorum corruptio morbi cauſam conſtitueret proximam. Interim non levis affulgebat ſpes reſtitutionis, cum ſquamæ per balnei hujus uſum emollitæ deciderent, cutis redderetur lævis, & capitis ceſſarent dolores. Inter ſpem & deſperationem hæſitans hactenus ægrota, per menſem cum dimidio continuabat

abat aquarum harum ſalubrium uſum, quo termino finito oſtendit ab omnibus ſordibus purgatum corpus, & menſtruum fluxum, loturæ carnium ſimilem, ſe per quatuor dies expertam eſſe nunciat.

§. XXXII.

Hæc itaque ſunt, quæ nobis circa uſum balneorum horum artificialium obſervare licebant, quorum autem parandi modum non noſtrum facimus, ut rem plane novam atque minus cognitam; ſed lubenter fatemur, illa a multis annis in frequenti uſu fuiſſe peritis Medicis, inter quos nominare lubet *B. Dn. Weidemüllerum, Med. Doct. & Phyſ. olim apud Freybergenſes experientiſſimum*, qui ex ſcoriis metallicis parata magni ſemper faciebat balnea, & in animo habebat, in peculiari tractatu de balneorum horum agere uſu, quo erudito ſcripto privatus autem eſt orbis literatus præmaturo ejus obitu, ut alios taceamus, qui horum experti ſint efficaciam.

§. XXXIII.

Atque in vulgus ſane nota res eſt, balnea hæc eſſe magnæ utilitatis in conſervanda & reſtauranda ſanitate, ut nullus facile detur incola officinarum illarum excoctoriarum, Schmeltzer / Hammer-ſchmid / Blau-Farben-Arbeiter / qui magnis illa non extollat laudibus atque mactet encomiis, quodque in hoc vel illo morbo ſingularem præſtiterint effectum, alleget innumera exempla.

§. XXXIV.

Cum vero hominibus illis plebejis, principio-
rum conſtitutivorum, nec non inde dependentium ef-
fectuum minime gnaris, neutiquam fidem habendam
eſſe ſcirem, ex mineris per fuſionem enatas ſcorias ex-
amini ſubjiciebam privato, ab harum particulis ele-
mentaribus ad paratorum ex his balneorum effectum
concludebam, his vero demum ratione & experien-
tia probatis, doctiorum in hoc ſchediasmate conciliare
ſtudebam applauſum.

§. XXXV.

Hinc nihil magis in votis habeo, quam ut errati,
cum hæc ad amuſſim haud eſſe ſcripta probe noverim,
a Te, Benevole Lector, veniam impetrem; & Deus
Ter Optimus Maximus, cui pro conceſſis viribus gra-
tias perſolvo maximas, has meas meditationes cedere
benigne clementerque ſinat honori ſui nominis, bono
ſalutique hominum, quem ſibi unice propoſi-
tum habent

F I N E M.

Nil adeo vile eſt, medico quin ſplendeat uſu,
Virtuteſque ſuas utilitate probet.
Quid magis abjectum eſt ſcoriis, quid vilius illis,
Ex quibus artifices pura metalla coquunt?
Has tamen ad noſtram traductas cernimus artem
Grandia, quod mirum eſt, emolumenta dare.

Hic, SCHROEDERE, quibus poſſint conducere morbis
Vilibus ex ſcoriis balnea facta, doces.
Eſt labor in tenui, tamen amplior inde redundat
Gloria, quæ docto parta labore tibi eſt.
Gratulor ex animo, Deus hos fortunet honores!
Qui veniunt ſtudiis digna brabea tuis.

Quibus omnia fauſta Clariſſ. Dn. Candidato ex toto corde apprecatur

FRID. HOFFMANN.

CAſtalidum Cultor SCHROEDERVS thema reſolvit
Doctoris titulum ſuſcipiens meritum.

Scoria dum quædam Pediluvia ſana reponit,
Scoria non pretium eſt, quod labor iſte dabit.
Abluit unda pedes, caput imbuit gloria Phœbi.
Et doctam frontem cinget Hygea Tuam.
Macte animo! pergas ſtudiis clareſcere veris!
Utilis ita ſimul hæc Tua Praxis erit.
Purpura dum ſummi SCHROEDERVM cingit honoris,
Sic jubeat fieri proſpera cuncta DEUS.
Succedant Pediluvia, quin Medicamina cuncta
Ex votis, ut ſis arte bonus Medicus.

Præmia digna Tuis ſtudiis ſint optima quæque
Tradit frugifera quæ DEUS Omnipotens.
Sic tribuet DEUS ipſe Tibi mox grata Brabeia,
Splendida ſicque Tua Fama ſuperſtes erit.

In honorem Clariſſimi Domini Candidati
pauca hæc appoſuit

MICHAEL ALBERTI.

QUas SCHROEDERE, Tibi quas dicam Carmine laudes,
Dum Tu promeritum culmen honoris adis.
Ipſa Tibi ſurget ſine noſtro gloria voto,
Et Te Progeniem dicet Apollo ſuam.

Gratulor hinc merito, nec non ap-
plaudo labori.
Conſpirent votis Fata benigna
meis.
Sic curſus Vitæ, & celebris Tua Fa-
ma vigebit,
Et ægris veniet, Te veniente, Sa-
lus.

GEORG. DAN. COSCHWITZ,
M. D. P. P. O.

URbs Freiberga dedit Vitam, TIBI, Suavis A-
mice,
Qui claris Medicis, Patre * Atavoque ſatus.
Ingenium præſtans ornavit Lipſia docta
Firmis principiis Artis Apollineæ:

* Nobiliſſ. Dn. Candidati B. Pater fuit Joh. Chriſtianus Schrœter, Med. Doct. Phyſ. Ordin. Freibergenſ. & Provincialis.
Abavus Joh. Frider. Schrœter, J. U. D. ut & Phil. & Med. Doct. vulgo der duppel Doctor genannt, Prof. Philoſ. P. Jenenſ.
Atavus Johannes Schrœter, Philoſ. & Med. Doct. Archiater Imperat. Ferdinandi I. ab eodem in numerum Nobilium S. R. I. relatus, poſt Inſtaurator & primus Academiæ Jenenſis Rector, ibidemque P. P.

Hoc cultum celebris mage Wittenberga polivit,
Inſuper auxiſti ſedulitate Tua:
Indicat id ſpecimen morbi prognoſtica ſigna
Enarrans ſtudio judicioque gravi.
De Thermis jam verba facis, Doctiſſime SCHROETER,
Ex lapide uſto quas arte parare doces:
Non eget elogio hæc TUA diſſertatio, monſtret
Cum ſtudium Doctis ingeniumque capax.
Hinc Halæ ſummos Medicinæ tradit Honores
Illuſtris Præſul noſter, Apollo, TIBI.
Applaudens meritos dudum congrator Honores,
Ex animoque TIBI proſpera quæque precor;
Faxit præcipue Numen, feliciter usque
Ægris ut poſſis ferre ſalutis opem!

Hæc pauca
Nobiliſſ. & Experientiſſ. Dno Candidato gratulabundus
apponere voluit

GEORGIUS DANIEL THEBESIUS,
Med. Doct. & Phyſic. Hallenſ.